

Søkelys på "revisorer."

Under en debatt i Stortinget den 24.4.64 om "rettsoppgjøret" sa stortingsmann professor dr. juris Edvard Hambro bl.a. :

"Det kan hevdes at det var tvilsomt å gi lover tilbakevirkende kraft ... I dette landet strider det mot Grunnloven, og i dag ville vi formodentlig også si at det strider mot grunnleggende menneskerettigheter...."

Lenger ut i debatten sa professor Hambro :

"Jeg sa at den gang ble det ansett for nødvendig å anvende lover med tilbakevirkende kraft, og jeg la til at forklaringen på dette var at man mente særlig hjemme i Norge, men også norske myndigheter i utlandet, at vi dengang ikke hadde tilstrekkelige straffebud for å kunne ramme alle dem som burde rammes på den måte de burde bli rammet på."

Fra Ot. prp. nr. 92 1945/46 side 68 siteres :

" NS er som parti ikke erklært ulovlig, og de venter sikkert hjemme at det blir gjort. Samtidig venter en hjemme at det i lovs form gis uttrykk for en generell samfunnsmessig fordømmelse av partiet og dets medlemmer, som tilstrekkelig hardt kan ramme alle NS-medlemmer, de være i straffelovens forstand forrædere eller ei." (Min understr.)

NB ! Det er Justisdepartementets uttalelse som ovenfor er gjengitt.

Det dr. Hambro uttaler om oppfatningen hos " norske myndigheter i utlandet " blir nærmere utdypet av professor Frede Castberg i hans dagboksopptegetninger fra London. Under den 6. februar 1945 omtaler han den

"straffe og henrettelsesentusiasme som nå er så dominerende, i allfall i norske kretser."

Det å tilfredsstillende denne entusiasme synes i den grad å ha blitt et overordnet mål i "norske kretser" at tilsidesettelse av grunnlovsbestemmelser og krenking av menneskerettigheter ble ansett som en selvfølge.

"For å ramme alle dem som burde rammes" kunne det også være et høyst nødvendig å skyte inn et ord, feks. i et offentlig dokument, for å få fram en ønsket tekst. Det kunne også være et " upassende" ord som måtte byttes ut med et mer hensiktsmessig og det kunne være visse historiske hendelser som var så lite tilfredsstillende at det måtte skrives om. En meningsforstyrrende trykkfeil i en avis kunne også utnyttes i den "gode saks" tjeneste

Nedenfor skal jeg nevne noen eksempler på "revisjoner " som fremtredende personer anså det maktpåliggende å utføre.

I

Regjeringen Nygaardsvold var så heldig å få med til London den initiativrike professor Wilhelm Keilhau - kjent som "Landssvikanordningens" far. Sammen med Aake Ording laget han et utkast til "Elverumsfullmakt" I SAMTIDEN side 350 for 1950 forteller Keilhau :

" I vårt utkast het det at "fullmakten" gjaldt de vedtak som er påkrevd for å vareta rikets interesser."

Men dette anså vel oppdragsgiveren , Terje Wold, å være mangelfullt, for professoren skriver :

" Regjeringen innskjøet det viktige ord a l l e , slik at ordlyden ble " fullmakt til å gjøre alle de vedtak som er påkrevd."

Det må her understrekes at ordet: "alle" ikke forekommer i det fullmaktsforslag som Hambro satte fram under Elverumsmøtet den 9. april 1940. Bl.a. Nygaardsvold og professorene Castberg og Skeie har hevdet at det på Elverum ikke ble votert over Hambros forslag.

Jfr. her Frede Castberg : " Minner" side 96 :

"Men når det referat som sommeren 1940 i London ble satt opp - med rettelser i det opprinnelige (min understr.) sier at fullmakten ble vedtatt føler jeg meg ikke overbevist om at dette er riktig."

II

I den proklamasjon som den norske forsvarssjef, general Otto Ruge, sendte ut den 9. juni 1940 i forbindelse med at han hadde fått Kongens og Regjeringens ordre om å innstille fiendtlighetene mot Tyskland, heter det bl.a. at krigen fortsetter på andre fronter og at

"Nordmenn er med i striden der."

Som kjent deltok det nordmenn både på tysk og vestalliert side under 1. verdenskrig. Men ingen har av den grunn påstått at Norge som stat deltok.

Formuleringen hos Ruge var derfor uegnet som bevis for noen statlig norsk krigsdeltakelse etter Norges kapitulasjon - en kapitulasjon som Ruge har opplyst var betingelsesløs.

Men i boken "Mellom nøytrale og allierte" (Universitetsforlaget 1968) side 35 har avsnittsforfatteren professor Magne Skodvin erstattet ordet "nordmenn" med Norge slik at setningen kom til å lyde :

" Norge er med i striden der."

Tilhengerne av myten om fortsettelseskrig fra England vil altså i Skodvins bok finne et megetsigende bevis for at Norge virkelig fortsatte krigen

III

I Tønsberg Blad skrev C.J. Hambro den 8.12.47 under overskriften "General Fleischer tragedie" bl.a. :

"Fleischer kom til London uten noen stab, uten adjutant, uten å få stillet en eneste offiser med krigserfaring til sin disposisjon." (min understr.)

Undersøkelsskommisjonen av 1945 fastslo også at

" det finnes ikke noe protokollert om en stab for general Fleischer."

I " Efterlatte papirer forteller general Fleischer om hva som skjedde ved avreisen med "Fridtjof Nansen " fra Tromsø den 8. juni 1940. I boken omtaler Fleischer at han skulle følge til England " som Kongens og Regjeringens militære rådgiver" Side 75 i boken skriver Fleischer :

"Det ble meddelt meg av forsvarsministeren, at jeg i tilfelle kunne ta med mig en offiser og hans hustru."

Men slik gikk det ikke.

Løytnant Schogaard ble utpekt til å følge Fleischer i henhold til forsvarsministerens meddelelse. Hva som skjedde etter at fru Schougaard ble nektet plass til å følge søn mann, omtaler Fleischer side 75 i "Efterlatte papirer".

"Jeg fant derfor å burde stille løytnant Schougaard fritt, og han og hans hustru gikk fra borde."

Med dårlig skjult bitterhet beretter generalen side 76 :

"Den holdning som av admiralen og utenriksministeren ble vist overfor de 2 av hærens befal som var tatt ut for å forlate landet, var ydmykende - det ble ikke lagt skjul på at her hadde vi intet å si."

Av ovenstående skulle det klart fremgå at general Fleischer måtte dra til England uten å få med seg hverken stab eller adjutant.

En slik kjennsgjerning har åpenbart prodeessor dr. juris Johs. Andnenæs ansett det nødvendig å "revidere " for å opprettholde myten om fortsettelseskrig fra England.

I sin bok "Det vanskelige oppgjøret" skriver nemlig professoren, side 99, 3. linje ovenfra :

"Derfor ble general Fleischer og hans stab med over til Storbritania... ;

Jeg har spurt flere høyere offiserer om hvor mange det minst må være for at betegnelsen s t a b kann anvendes. Flertallet av de spurte svarte 3, mindretallet 4.

Det er også andre ting professor Andenæs har ansett det nødvendig å "korrigere". Under avsnittet " Var Norge i krig " skriver han (side 97) :

" Et vilkår for å dømme for bistand til fienden var at Norge var i krig med Tyskland under okkupasjonen. I den første tid (min uth.) ble dette betraktet som så selvsagt, at spørsmålet ikke engang ble tatt opp fra forsvarers side."

Hva er det faktiske forhold her ? - Det fremgår av Rettstidende nr. 2/45 side 15 (Høyesteretts dom over Reidar Haaland)

" Videre hevder domfelte at Norge, i den betydning straffeloven anvender uttrykket, ikke kan sies å delta i krig etter at de norske styrker hadde kapitulert og landet er kommet under okkupasjon."

Som kjent var Haaland-saken den aller første l/s sak som ble behandlet av Høyesterett.

Se her også redaksjonsartikkel i Morgenbladet onsdag 26.11.47 hvor avisen hevder at NS-mennesker under hele oppgjøret har gjort gjeldende at etter deres mening: sluttet krigen i juni 1940. Avisen skriver bl.a. :

"Under hele oppgjøret har de fleste - tør man nok si - av de anklagede anstilt seg uvidende om at Norge var i krig med Tyskland, i allfall etter at kampene i Nord-Norge hørte opp i juni 1940." IV

Det forhold at så godt som samtlige tiltalte hevdet - ofte med stor styrke - at Norge som stat ikke var i krig med Tyskland etter kapitulasjonen i 1940, kunne nok være årsak til at enkelte dommere kunne komme i tvil om tiltaltes subjektive skyld. Kanskje var det for å rydde en slik mulig tvil av veien at riksadvokaten i januar 1946 sendte et "veiledende" rundskriv til dommere og statsadvokater.

Rundskrivet (meddelse nr. 39) ble den 17. januar 1946 sendt av riksadvokatembetet til forannevnte myndigheter, og vel også til landets politimestre. Riksadvokat den gang var Sven Arntzen. I meddelelsen (rundskrivet) ble Kongens proklamasjon av 7. juni 1940 gjengitt. I denne heter det ifølge Riksadvokaten at Regjeringen ville

" opprettholde det norske folks selvstendighetskrig."

Under en rettssak i januar 1948 ble det konstatert at Riksadvokatens gjengivelse av Kongens proklamasjon ikke var korrekt. I talen stod det nemlig

"det norske folks selvstendige liv."

Riksadvokaten skal angivelig ha anvendt avisen "Finnmarken" som kilde. I denne avisen for 12.juni 1940 forekommer nemlig en trykkfeil, slik at ordet selvstendig liv er blitt til selvstendighetskrig. Det må understrekes at Kongens tale ble korrekt gjengitt i en rekke aviser, bl.a. de to største aviser i Nord-Norge Lofotposten og Nordlys. Det synes påfallende at nettopp den feilaktige gjengivelse ble brukt av riksadvokaten.

Direktør cand. jur. Lorentz Vogt har i Tønsberg Blad kommentert det utsendte rundskriv slik :

" Kongens uttalelse "selvstendighetskrig" er blitt påberopt i rettssak etter rettssak...Det er en meget graverende feil av riksadvokaten å bygge en gjengivelse av et offisielt dokument som Kongens tale på en avisgjengivelse."

Men professor Andenæs rykket ut og forsvarte riksadvokaten ved å påstå

"Trykkfeilen er jo i seg selv uten synderlig betydning."

Som påvist under III påstod så godt som alle tiltalte under "oppgjøret" at etter deres oppfatning opphørte krigstilstanden mellom Norge og Tyskland i og med at samtlige norske stridskrefter la ned våpnene 10. juni 1940. Her vil kanskje noen spørre : Var dette en påstand de gjorde gjeldende først under "oppgjøret", eller kan det dokumenteres at de hevdet samme syn i okkupasjonstiden ? Svaret skulle fremgå av følgende :

I "Hjemmestyrkene I" nevner dr. Sverre Kjeldstadli (side 79) at et av de "nagende samvittighetsspørsmål" som plaget noen av Milorgs ledere var dette :

" Var det sant som tyskerne og Nasjonal Samling sa at det i og med kapitulasjonen 10. juni 1940 var inntrådt en tilstand av debellatio ?"

Jeg er ikke kjent med at hverken tyskere eller NS-mennesker har brukt ordet debellatio, men det kan selvsagt ha forekommet. De som eventuelt har anvendt ordet kan neppe ha hatt en klar forståelse av hva som ligger i begrepet debellatio. Ordet betyr det samme som subjugatio (subjugasjon) nemlig en form for krigsopphør gjennom utslettelse av den ene krigførende stat. I "Die Rechtsstellung der besetzten Rheinlande, II side 5 defineres debellatio slik :

"Dem Begriffe der Debellatio ist eine Zerstörung des gesammten feindlichen Staatsorganismus wesentlich."

Tilsvarende lærer professor Strupp i Wörterbuch des Völkerrechts und der Diplomatie, I side 715 at en vesentlig betingelse for debellatio er at den fiendtlige statsmakt objektivt sett må kunne betraktes som ikke mer bestående. Samme forståelse av begrepet finnes i Oppenheim : INTERNATIONAL LAW, II, 5. utg. ved professor Lauterpacht, side 171.

En forståelse av debellatio som går ut på at ordet beskriver en mellomtilstand mellom krig og fred har vært nevnt, men en slik fortolkning har ikke bakgrunn i folkerettsteorien.

Det historisk interessante med Kjeldstadlis forannevnte opplysning er at også Milorgledere i okkupasjonstiden synes å ha hatt tvil om det faktisk besto krigstilstand mellom Norge og Tyskland etter 10. juni 1940.

For ytterligere å belyse NS-medlemmers oppfatning i okkupasjonstiden tar jeg med dette :

Den 12. mars 1941 ble det av eksilregjeringen i London nedsatt en straffelovskomite med Wilhelm Keilhau som formann. At kommisjonen var klar over at NS-medlemmer anså krigen for å ha opphørt 10. juni 1940 fremgår av Ot.prp. 92 1945/46, side 66 :

" Når komiteen allikevel foreslår et tillegg til straffelovens bestemmelser om forræderi spesielt rettet mot medlemmer av NS er hovedgrunnen, såvidt departementet forstår, at det kan være tvilsomt om bistand ydet tyskerne i tiden 10. juni 1940 inntil et nytt felttog begynner, kan betegnes som forræderi, idet quislingene hevder at hele krigen var avgjort den 10. juni 1940 da kongen og regjeringen hadde forlatt landet, og at quislingenes virksomhet i virkeligheten bare tar sikte på å redde Norges selvstendighet."

I samme Ot.prp. står det side 72 :

"Imidlertid bør enhver være oppmerksom på at forholdene kan stille seg noe mer tvilsomt når det gjelder tiden fra 10. juni 1940, inntil opptakelsen av et nytt felttog. Fra quislingenes side hevdes at Norge den 10. juni 1940 var bragt " under fremmed herredømme", idet dette uttrykk etter sin ordlyd synes å gå mere på den faktiske tilstand enn det rettslige forhold."

Side 71-72 i proposisjonen finnes en kommentar til straffelovens paragraf 83 :

" Det turde også herske enighet om at paragrafen fullt ut er anvendelig overfor forræderske handlinger begått i Norge så lenge felttoget pågikk, likesom den vil være fullt ut anvendelig overfor forræderske handlinger under et mulig nytt felttog." (Min understr.)

Av det som foran er sitert fra proposisjonen bør det kunne trekkes endel konklusjoner, bl.a.

1. Keilhau-komiteen er på det rene med og tar til etterretning at NS-medlemmer er av den oppfatning at krigen mot Tyskland opphørte 10.6.40.

2. Komiteens formuleringer "inntil et nytt felttog begynner, inntil opp-takelsen av et nytt felttog" og "under et mulig nytt felttog" viser at komiteemedlemmene har konstatert at det ikke har hersket noen de facto krigs-tilstand ("krig hvori Norge deltar") med Tyskland etter at Konge og regjering kom til England i juni 1940.

Jfr. her referat ^{fra} Skancke-saken, referat i Aftenposten 28.1.47 (morgen) s. 3 :

"Birger Ljungberg, frabeordret som forsvarssjef 20.3.42 :

" Vitnet kan ikke huske at det i hans Englandstid som forsvarsminister ble foretatt selvstendige norske krigsoperasjoner."

At det var slik også ved "frigjøringen" (overgang fra tysk til alliert okkupasjon) forteller Nils Morten Udgaard om i Aftenposten (morgen) for lørdag 2.5.70 :

"Nygaardsvoldregjeringen vil ^{ic} ikke bli båret hjem av fremmede soldater og ønsket en norsk sjef for de allierte styrkene. Britene svarte nei, og utnevnte Sir Andrew Thorne til "full" general for at ingen norsk general skulle kunne gjøre ham rangen stridig.

- Jeg måtte den gang forklare flere av regjeringsmedlemmene, forteller general Thorne - at valget for Norge stod mellom allierte tropper under alliert kommando eller tyske tropper under tysk kommando - det var alternativene."

Jfr. her de bitre linjer i Nygaardsvold II side 217:

"De allierte, Storbritania og USA, skulle befri Norge og vi skulle bare være rådgivere! "

Se også nyhetsmelding i Arbeiderbladet 31.10.45 :

" I morgen, den 1. november, nedlegger de allierte øverstkommanderende, general Thorne, kommandoen over de allierte styrker i Norge."

Den 15.12.45 melder Arbeiderbladet :

" I dag vil kontreadmiral J.S.M. Ritchie, som har vært øverstkommanderende for de allierte flåtestyrker i Norge, overgi kontrollen over alle allierte marineanliggender til admiral Corneliussen."

Dermed var den allierte okkupasjon av Norge opphørt.

Foruten ovennevnte "revisjoner" i form av tilføyelser av "nødvendige" ord, stryking av korrekte ord med erstatning av feilaktige, omskrivninger av viktige historiske hendelser (Andenæs) m.v. har underslag av en viktig setning i Statsrådsprotokollen 7. juni 1940 og grovt feilaktige vitneforklaringer i Skanckesaken forekommet.

Mange vil spørre : HVORFOR ?

Jo, for å redde "rettsoppgjøret". Forholdet var at det måtte sannsynliggjøres at Norge som stat fortsatte krigen fra England og i okkupasjonstiden var i krig de facto med Tyskland. Dersom domstolene ikke kunne overbevises om dette, ville straffelovens paragraf 86 ikke kunne anvendes under "oppgjøret" Tiltross for det som Keilhau-komiteen (se foran) korrekt konstaterte om NS-medlemmers syn på forholdet Norge-Tyskland , finnes følgende passus i så godt som alle

"landssvikdommer " :

"Retten anser det bevist at tiltalte var klar over at det hersket krigstilstand mellom Norge og Tyskland "

Det må her innskytes at slett ikke alle tiltalte ble spurt om hvordan de i okkupasjons tiden hadde sett på dette spørsmål. Mange av de tiltalte ble forøvrig avbrutt så snart de forsøkte å redegjøre for sitt syn.

I følge Dagbladet gikk stortingsmann Sverre Løberg (A) inn for å forby forsvarerne i l/s saker å prosedere på manglende subjektiv skyld hos de tiltalte.

Jfr. her den intervjuundersøkelse som ble foretatt i 1947 (?) ^{under ledelse} av professor Arne Næss. Intervjuene ble foretatt av daværende magister, senere professor, Herman Tønnesen . I det offentliggjorte resultat av undersøkelsen omtales på side 140 bl.a. :

"Dette er svar på hvorfor rettsoppgjøret er lite tilfredsstillende : At man har måttet fingeresubjektiv skyld i en overveiende rekke tilfelle for å nå fram til en ønskelig straffereaksjon." (Min understr.)

En av de mest formidable redningsaksjoner for å berge "rettsoppgjøret" ble foretatt i Skanckesaken i dagene 25.- 30.11. 1947. De særdeles grove feil som finnes i vitneforklaringene fra oberstløytnant Roscher Nilsen og statsrådene Halvdan Koht og Birger Ljungberg og statsminister Johan Nygaardsvold, vil jeg komme tilbake til.

8643 Bjerka, 17.10.95.

Jojn Sand